СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XL Ч. 273. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 22 листопада 1932. VOL. XL. No. 273. Jersey City, N. J., Tuesday, November 22, 1932. THREE CENTS

ВИСТАВА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО МИСТЕЦТВА: ВИШИВОК, КИЛИМІВ І ДЕРЕВОРІЗЬБ

НЮ ЙОРК. — У неділю, 20 листопада, отворено виставу українських народних вишивок, деревор ізьб і килимів. Виставу влаштовано заходом Центрального Комітету Українських Народних Організацій міста Ню Йорку. Дохід з вистави призначений на допомогу українській участи в Світовій Виставі в Шікаго.

Вистава, яку приміщено в домі під ч. 100 друга евеню, триватиме два тижні й буде отворена щоденно від години 3 до 11 в ночі. Отворення вистави відбулося при участи представників зорганізованого українського громадянства міста Ню Йорку. Отворив її гром. А. Борак, голова Центрального Комітету, вказуючи на ціль того роду вистав. Референтка інж. Стефанія Чижович, краєва делеґатка. Прелеґентка зясувала значіння українського народнього мистецтва для культури. Підносячи його велику вартість, зазначила, що саме через ту вартість надається воно якнайкраще до запізнання ширського світа з українською народньою творчістю. Зокрема підчеркнула інж. Чижович вагу участи Українців у Світовій Виставі в Шікаго та зазначила, що та вистава, якщо вона має принести дійсний успіх, мусить зацікавити собою ціле українське громадянство, тут і в краю, бо тільки при співпраці й жертвенности краю й іміґрації можна буде влаштувати виставу так, що вона принесе честь і хосен українському народови.

Прелеґентка згадала теж про працю Виставового Комітету в Шікаго й зазначила, що члени Комітету свідомі того, що на них лежить відповідальність за переведення вистави. Але, говорила інж. Чижович, хоч як вони інтензивно працюють, то цього великого діла не буде можливо перевести їм самим без жертвенної піддержки іміґрації.

Нюйорська вистава представляється дуже симпатично, бо виставлено самі мистецькі вироби.

ДАЛЬШІ НОВИНИ ПРО ДОСЛІДИ УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО, Д-РА ЛИСЕНКА.

НЮ ЙОРК. — В серпні цього року обговорювано в Корнельськім університеті на „Інтернешенел Конґрес оф Дженетікс" досліди українського природника, д-ра Лисенка з Одеси, які він поробив з яриною, головно зі збіжем, культивуючи такі роди, які досі дозрівали тільки в підтропічних землях. Доклад мав тоді Н. Вавілов з Ленінграду.

Тепер д-р Дмитро Бородін, російський агроном, розповів про дальші подробиці дослідів д-ра Лисенка.

Він каже, що д-р Лисенко розпочав свої досліди на Україні, біля Одеси, а потім почав їх вести теж на Кавказі. В наступнім році сіятимуть пшеницю після нового добору на 100,000 акрах. Кажуть, що в одній році буде можна мати щонайменше почвірний збір, себто такий, на який треба було ждати досі 4 роки. Пшениця, виплекана новою методою, є без порівнання ліпша від найліпшої української пшениці, яка досі була знана.

ХОТІЛИ БИ ДОПОМОГТИ АНҐЛІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Републиканці є тої думки, що президент Гувер заявиться за те, щоби відновити давню Комісію Довгів, для поновної ревізії квестії воєнних довгів. Посли і сенатори бажали би теж прийти з помічю Анґлії й облекшити їй довги, але не знають, як до цеї справи підійти, бо не хочуть зменшити довгів іншим державам. Кажуть, що Анґлія опинилася тепер в гіршім фінансовім положенню ніж яка інша держава.

БИЗНЕС ПОПРАВИВСЯ.

ВАШИНҐТОН. — Зі звіту Федерел Різерв Борд виходить, що в промислі збільшився у жовтні рух на 10%.

ЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗРОБІТНИХ.

СІНСІНАТІ. — Екзекутивна Рада Американської Федерації Праці предложить конвенції Федерації резолюцію з домаганням примусового обезпечення робітників на випадок безробіття. Асекурацію ту оплачувати має промисл, признаючи на те 3% від суми виплачених заробітних платень. Асекурація має бути під зарядом держави. Асекураційні компанії не мали би мати права займатися таким обезпеченням. Представники робітництва мали би мати голос у заряді.

Отсе домагання оправдується тим, що промисл не дає робітникови ніякого забезпечення на працю.

КАТОЛИКИ ЗА СОЦІЯЛЬНУ СПРАВЕДЛИВІСТЬ.

НЮ ЙОРК. — Капіталізм падає і мусить упасти, твердили делеґати нарад, заарнжованих в Фардгем Юніверзіти заходами „Нешенел Кетолик Елюмні Федерейшен". І про те треба переконати всіх промисловців, а крім того домагатися іншого роду соціяльної справедливости, себто такої, яку проповідують папа Лев XIII. і Пій IX у своїх енцикліках.

КОМУНІСТИ В ПОЛЬСЬКІЙ ҐІМНАЗІЇ.

У звязку з викриттям у польській ґімназії в Станиславові комуністичної ячейки кружляють поголоски, що 8 клясу тої ґімназії, де накрито комуністів, мають розвязати. Це по Стрию другий випадок, що в польській ґімназії накривають комуністів.

„ВИРОЗУМІЛІ" БАНДИТИ.

До одного з підрядних клюбів у Венкувер, Б. К., ввійшли три бандити з револьверами, приказали присутним 15 мужчинам піднести руки вгору й перевели в них ревізію. Зрабували від 700 до 1,000 долярів і втекли. — Замітний факт, що підчас ревізії грабіжники запитали присутних, чи хто з них не знаходиться в матеріяльній нужді. Зголосилися три мужчини. Тоді бандити запиталися їх: „А маєте рідню?" Один відповів: „Маю жінку й шестеро дітей". Цього чоловіка бандити не обшукували й нічого від нього не взяли.

СВОЄРІДНА ДЕМОНСТРАЦІЯ.

Дня 13. X. 1932 до начальника громадського суду в Яблонові зголосилася молода жінка з Лючі з малою дитиною — немовлям на руках, і заявила, що її муж служить при війську, а його брат викинув її з хати, в якій полишив її муж, та просила інтервенції. Не одержавши запевнення, що справа зістане в короткій дорозі полагодженою, вийшла з суду і, положивши дитину під лавкою на коридорі, — зникла. Дитиною занялися присутні на коридорі жінки, а матери-демонстрантки шукає поліція.

ПО КАВІ — ПЕРЛИ.

Віденські ґазети пишуть, що один японський підприємець ловлі перел у Кобе велів спалити 720,000 перел, вартости 500,000 ен. Цим способом думають піднести ціну перел.

ЩО СПРИЧИНИЛА ГОРІВКА

Ковалик Василь, робітник у Трускавці, купив собі у трускавецького горожанина хату за тяжко запрацьований гріш 225 зол. Дня 12 жовтня прийшов Ковалик ще з трома іншими приятелями на місце купленої хати, щоб її розібрати й до себе перевезти. Щоб краще йшла робота, випили горівку. Праця горіла! І товариші навіть не бачили, як стеля запалася й придушила самого Ковалика, спричинюючи його смерть на місці. Ковалик полишив молоду жінку й малу дитину без ніяких засобів до життя.

РАДЯНСЬКА ШАМПАНІЯ НА КАВКАЗІ.

Спеціяльна комісія радянських фахівців розглянула кліматичні і ґеольоґічні умовини на північному Кавказі і рішила, що 5 мілйонів гектарів надається до управи винограду на зразок французької Шампанії. У звязку з тим виладжено проєкт заложення великих винниць і фабрик вина, а ціла країна має дістати назву Радянська Шампанія.

ЗНОВУ ПЯТЬОХ РОЗСТРІЛЯЛИ.

В Томську на Сибірі засудили пятьох службовців місцевої кооперативи на кару смерти за контрреволюційну роботу. Всіх засуджених розстріляли.

ПРОВОКАТОР У ФРАНЦУСЬКІЙ КОМПАРТІЇ.

У французькій компартії трапився великий скандал: між членами її центрального комітету викрили провокатора в особі визначного комуніста Сельора. В р. 1925 Сельора арештували в Мароку, де він розкидав між військом летючки, в яких взивалося до непослуху. Було це підчас війни з Аб-Дель-Крімом. Грозили йому каторжні роботи, але Сельоре зрадив поліції інших, більш небезпечних аґітаторів, а навіть цілі ячейки, й за те дістав амнестію. Про цю зраду товариші компартії не знали й вибрали Сельора до центрального комітету.

„НЕ ЗНАЛИ".

Перед найвищим трибуналом Канади в Оттаві відбулася рішаюча розправа в справі депортації вісьмох большевицьких провідників, засуджених на депортацію до Европи. Суд ще не проголосив присуду, а застеріг собі його на пізнійше. Засуджені боронилися в суді тим, що вони не є комуністами, і що вони не знають, що організації, до котрих вони належали, є під контролею комуністичної партії. Одним з тих, котрий також цього „не знав" і не мав нічого спільного з большевизмом, є відомий між нашими людьми Сембай.

ЧИ ТРЕБА ДОЗВОЛУ МУЖА?

В Парижі трапився такий випадок: до одного маляря прийшла в піжамі 70-літня дружина одного паризького промисловця й зажадала, щоби він зробив її портрет, але в строю, в якім вона убрана. По довгих ваганнях маляр згодився на це. Коли товариські круги Парижа побачили цей портрет 70-літньої жінки в піжамі — загуділи з дива. А її муж не лише що не заплатив 5,000 франків за портрет, але вніс до суду скаргу проти маляря за те, що він, малюючи портрет його дружини, не питався про його дозвіл. Тепер паризький суд має рішити, чи жінка, що хоче зробити свою знимку або портрет, є обовязана мати письменний дозвіл мужа, чи ні.

БРАТ УБИВ БРАТА.

Два брати Трокали в селі Анелівці, пов. Заліщики, пішли в поле копати бульбу. Тут посварилися за мотику, яку хотів один другому видерти з рук. Коли почали оба термоситися, надбіг третій брат, 17-літній Семен, підняв з землі камінь і кинув ним у старшого, 25-літнього брата Стефана. Удар був смертельний, бо Стефан упав на місці трупом. Убитий лишив молоду жінку. Справою занялася поліція.

УКРАЇНСЬКИЙ АДВОКАТ БОРОНИТЬ УКРАЇНЦЯ ПО ПОЛЬСЬКИ.

Львівське „Діло" пише: У вівторок, 11 жовтня, відбувалася у львівському карному суді розправа проти студента III р. прав, Климова, за проступок із § 65. к. к. Обвинуваченого заступав український адвокат зі Золочева, д-р Пендик, який всю оборону обвинуваченого від початку до кінця переводив по польськи. Нотуючи цей нечуваний факт, ми звертаємося з апелем до Союза Українських Адвокатів, щоби заняв раз авторитативне становище в тій та їй подібних справах.

СВЯЩЕНИКИ ПЛАТЯТЬ КАВАЛЄРСЬКИЙ ПОДАТОК.

На днях вийшов в одній еспанській провінції закон, яким зобовязано безженних священиків і монахів платити парубоцький податок.

СТШЕЛЬЦИ ГУЛЯЮТЬ.

Ще не забулись останні напади з камінням і колами стшельцув на українських соколів у Єзуполі, де побито тяжко трох соколів, які внесли скаргу до суду, а вже маємо змогу занотувати новий напад. Маріямпільські сштельци позаздростили видно слави своїм камратам із Єзуполя й дня 27 вересня ц. р. в часі Сокільського Свята в Маріямполі нападали на Українців і здирали їм рідношкільні відзнаки.

ТАЄМНИЧА БАНДА.

Від кількох місяців городенський повіт жиє у великому страху. Сталі грабункові напади якихсь трох узброєних бандитів на спокійних мешканців викликали серед них великий переполох. В останніх днях грабіжницька шайка перенеслася до околиць Товстого, де напала в Устечку на дім купця Брехнера, від якого жадала грошей. Коли цей заявив, що їх не має, рознесли бандити цілу хату, шукаючи грошей. Грошей не знайшли, тоді заявили господареви, що коли до 8-ох днів не зложить 50 долярів — до рук спеціяльного післанця, то підпалять його.

Служниця Брехнера видісталася непостережена з хати, щоби дати знати поліції. Та перед домом зловили її два бандити і збили до крови. Дівчина з великою бідою втікла до найближчої хати. Бандити, боячися, щоби вона не завідомила поліцію, повтікали.

По приході поліції Брехнер візнав, що в одному бандиті пізнав Чайківського. Поліція зловила одного з членів банди, 17-літнього Дідича, що втік з вязниці. Своїх товаришів не хоче видати. Стане він перед наглим судом.

До Чорткова вихала спеціяльна бриґада поліції, що перешукує ліси, в яких, як говорять, скриваєтся Чайківський.

САМОГУБСТВО СТУДЕНТА ТА СТУДЕНТКИ.

У Ваврі біля Варшави застрілилася 19-літня студентка Ол. Маєвська і 18-літній Юр. Грім, студент державних радіотелеґрафічних курсів, який вистрілив собі в уста. Студент бореться зі смертю. Причина: нещасне кохання. Батьки їх не годилися на подруже. Коли обоє стрілялися в лісі, на місце прибігли обі матері.

НА ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКІЙ ГРАНИЦІ.

З Вильна повідомляють, що в районі Друскєник литовські граничники затопили на ріці Німан пачкарський човен з двома пачкарами. Стежа граничної сторожі гонила за човном. Коли на заклики сторожі пачкарі не станули, граничники кинули гранату й затопили човен.

АРЕШТУВАЛИ СУДДЮ.

В Лодзі арештували судового асесора Володимира Кузьницького, що заступав суддю в городському суді. Кузьницький, що має родину в Рівному, звернув на себе увагу розгульним життям. Наслідком того був довший час під наглядом поліції, аж врешті переведено в його мешканні ревізію, яка довела до арештування.

ВЕЛИЧАВІ ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ В РІДНІМ КРАЮ

ЛЬВІВ (Західня Україна). — День проголошення української державности на західніх землях України відсвятковано цього року на українських землях під Польщею з великою врочистістю. У Львові, наприклад, всі українські установи проголосили цей день вільним від заняття. Не було ні одної української організації чи товариства, яке не відсвяткувалоб цього дня концертами, святочними сходинами, чи яким іншим способом, що звеличав листопадові роковини.

Врочиста Служба Божа відбулася в 8 годині ранком 1-го листопада в усіх українських церквах міста Львова, а в 10 годині розпочалася в катедрі святого Юра соборна Служба Божа, яку правив епископ Бучко в асисті численного духовенства. Всі церкви й катедри були переповнені людьми так, що багатьом довелося стояти на дворі. Особливо врочисто відправлено панахиду по погибших за українську державність борців.

З інших міст, і навіть з більших сіл на західніх землях України, повідомляють, що там відбулося врочисте святкування дня Першого Листопада. Навіть у столиці Польщі, Варшаві, численна українська кольонія відсвяткувала дуже врочисто день Першого Листопада. Перед полуднем відбулася там панахида в ґреко-католицькій церкві при великому здвизі людей, а вечером був уряджений „Стрілецький Вечір", підчас якого були відповідні промови, деклямації, хорові та сольові співи й відіграно пару патріотичних драматичних одноактівок.

Отак свято Першого Листопада, розпочате українською еміґрацією в Америці на поклик Обєднання, тепер з кожним роком усе більше поширюється й на рідних землях України та поміж всією українською еміґрацією, розселеною по цілому світі. Цим плекається й скріплюється українська державницька ідея.

УКРАЇНА — „АНҐЛІЙСЬКА ІНТРИҐА".

МОСКВА (СССР). — Большевицька преса знову почала кампанію проти Анґлії. Обвинувачення анґлійського уряду в комуністичній пропаганді в Анґлії, керованій Москвою, викликало тут той відгук, що вся московська преса почала кампанію проти Анґлії. Большевицька преса знову твердить, що Анґлія готує інтервенцію проти Росії щоб відірвати від неї Кавказ та Україну.

Большевики особливо обурені тим, що анґлійська преса все частіше порушує українську справу, чи то під Росією чи під Польщею. Зокрема обурена преса тим, що в Лондоні почав виходити український тижневик в анґлійській мові, „Інвестіґейтор", який веде завзяту кампанію проти большевиків та за відділення України від Росії. Большевики кажуть, що Анґлія хоче посадити на Україні свого гетьмана.

ХОТІЛИ ВИКОЛІЙТИ ПОТЯГ ЕРІОТА.

ПАРИЖ (Франція). — Прем'єр-міністер Еріо прибув до Нанту в Бретанії з опізненням на пів години на свято річниці приєднання Бретанії до Франції. Недалеко Нанту залізнича сторожа знайшла розібрані тори на шляху яким мав проїздити потяг Еріота.

Французька влада говорить, що це бретанські автономісти підготовили замах на життя премієра. В серпні вони в Ренах висадили в повітря памятник, поставлений на спомин злуки Бретанії з Францією.

КЛИЧЕ СВІТ ОБЄДНАТИСЯ ПРОТИ ЯПОНІЇ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Сер Літтон, предсідник комісії Ліґи Націй для дослідження становища в Манджурії, виголосив через радіо велику промову. В своїй промові він підкреслив, що події на Далекому Сході є незвичайно поважного й далеко йдучого значіння. Він каже, що в них таїться небезпека для цілого світа.

Тому він закликає всі держави приєднатися до висновків комісії Ліґи Націй під його головством, які вона поробила в манджурській справі, й осудити поведення Японії та домагатися привернення в Манджурії стану, який був перед японською окупацією.

В той саме час Японія рішучо заявляє, що вона зі свого не зрезиґнує й далі буде провадити свою політику підтримки незалежности Манджурії, не зважаючи на старання інших держав перешкодити їй у цьому.

НІМЕЦЬКА РЕАКЦІЯ ЗА СОЮЗ З РОСІЄЮ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Ґенерали теперішньої німецької армії та ґенерали дореволюційної армії, воєнні організації та ріжні країні реакціонери й монархісти розпочали отверту пропаганду за воєнний союз з радянською Росією. Вони кажуть, що лише цим союзом та союзом з фашистівською Італією Німеччина зможе боротися проти Франції та проти її політики нищення Німеччини.

Між іншими проти такого союза виступає Ґітлер, бо він боїться, що Росія зробить комуністичний переворот у Німеччині, коли її емісари будуть там свобідно зявлятися.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2,00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОМИЛКА НЕ ПОВТОРИТЬСЯ

У. Н. Союз уже переходив одну реформу. Старші члени добре її памятають. Наша організація втратила тоді яких 16,000 членів. Многі з тих, що її перепроваджували, переплатили ту реформу здоровлям, а деякі передчасною смертю. Хібаж можна припускати, щоби тепер ті, що були свідками давньої реформи, або її перепроваджували, повторили тепер давні помилки і щоб знову допустили до розбиття нашої організації?!

Ні, цього тепер не буде. Давня реформа була у своїм часі добра й корисна. Та вороги нашої організації й невідповідне підготування членів до реформи довели до того, що малощо не потрясено основами Союза. Ось тому і та історія з давньою реформою заважила на тім, що ми не приходимо з проєктом реформи на Конвенцію У. Н. Союза, як це було в часі старої реформи. Бо хто тільки трохи застановиться над цею трудною справою, той переконається, що Конвенція не може її наборзі розумно вирішити. Вже півтора року підготовляє Екзекутива ту справу. Від року займався нею Головний Уряд У. Н. Союза. І так довго займаються нею американські знавці асекураційного діла. Якжеж може вирішитися Конвенція в тій справі за такий короткий час, у якім вона радить? А зрештою, Конвенцію скликується для інших справ, а не для реформи. Значить, для реформи було би призначено на Конвенції в найкращім разі небагато часу. В такім випадку Конвенція могла би через поспіх вирішити таке, з чим асекураційні знавці не погодилисяб і що було би противне законам.

Отсе підносимо на те, щоби члени знали чому ми не ждемо зі справою реформи до Конвенції. В першу чергу хочемо ратувати вже тепер відпадаючих безробітних членів від організації; а далі, хочемо перевести реформу в такий спосіб, щоби члени добре зрозуміли її користи і знали, за що голосують. Думаємо, що по солідній підготові загал членства визнається в тій справі й У. Н. Союз не переживатиме того заколоту, який уже раз пережив. Тепер рішатиме загал членства. Не заважать тут конвенційні делегати, як це було в 1914 році, а кождий член зокрема. Отже референдум дасть кождому право висказати свою думку і заважити на реформі. Це є найбільш демократичний спосіб вирішення, який тільки можна придумати, бо не будуть тут рішати ні Екзекутива, ні Головний Уряд У. Н. Союза, ні кілька соток конвенційних делегатів, а десятки тисяч членів нашої організації. Як вони захочуть, так і буде.

В БОРОТЬБІ ЗА ЗЕМЛЮ

При кінці жовтня біжучого року в Римі відбувся інтернаціональний конґрес аґрарних студій. На запрошення італійського міністерства хліборобства, члени конґресу з представниками італійської та закордонної преси відвідали чисельні роботи по меліорації землі в ріжних провінціях Італії. Ваш кореспондент скористав з цеї нагоди, щоби приглянутися ближче до земельної — або ширше сказавши, селянської політики фашистівського уряду, й обіхав околиці Неаполю та Калябрію, — себто ті частини Італії, що справедливо уважалися за найбільш дикі й некультурні.

Наша українська нація по справедливости зветься селянською нацією, і тому нам важно знати, як живеться селянству інших країн, та що в них робиться для поліпшення їхнього стану. Щодо Італії, то майже шеста частина цілої її території знаходилася в таких кліматичних та антисанітарних умовинах, що там неможливо було вижити й найбільш невибагливій людині. Величезні болота, джерела страшної малярії, вкривали ціле побереже венеційської та ферарської провінції, ширилися по долині По, тяглися вздовж берегів Тиренського моря, оточували саму столицю Рим широкою смугою, йшли далі на південь в Понтійські болота (що самі по собі займали просторонь 80,000 кв. гектарів) і т. д. і т. д. До цих болотяних просторів, де панувала болотяна лихоманка — малярія, треба додати ще величезні простори гір, безплідних й обезлісених, які мстилися від часу до часу на тих, що їх так спустошили, несподіваними жахливими повінями, які нищили засіяні ниви, руйнували сади, зносили геть виноградники. Недурно італійський народ, що зріс до сорока міліонів на території в четверо меншій від тої, яку посідає український народ, викидав що року на еміґрацію мало не міліон люду (головно до Америки).

Замкнення кордонів для европейської еміґрації в Америці примусило фашистівський уряд з більшою енерґією віддатися плянови внутрішньої кольонізації Італії. Цеж не жарти, що шеста частина національної території лежить незужиткована! „В Італії, — проголосив Мусоліні, — є ще місце не лише для сорока, але й для шістьдесятьох міліонів Італійців". Треба лише взятися як слід за працю. І взялися...

Підчас цеї моеї подорожі я відвідав місце, де ще в 1926 р. було озело Ліколя, коло Неаполю, — невеличке озеро, оточене зі всіх боків болотами на просторонь 1,000 кв. гектарів, що були осередками малярії на просторонь в десятки тисяч квадратових гектарів. Тепер там заленіють посіяні ниви, зроблені гарні дороги, обсаджені плодовитими деревами, а в 1930 р. не зареєстровано ані одного випадку малярії. Трохи далі — в Варкатуро, де кілька років тому в хащах, що росли по болоті, відбувалися королівські полювання на зайців та іншу дрібну звірину, тепер кількадесять робітників пильно працювали, викорчовуючи пні від уже зрубаних дерев. Тут нам трапилося рідке видовище. З огляду на те, що викорчування в звичайний спосіб забирало забагато часу й обходилося дорого, керівники цеї роботи, що належать до Національної Орґанізації Бувших Військових, згадали про величезні запаси невикористаного в часі війни вибухового матеріялу, що перековувався по воєнних складах. Вони здобули дозвіл робити з нього спеціяльні міни в два-три кільоґрами так званого ґеокляститу. Коли ми приїхали да Варкатуро, робітники готувалися саме підпалювати вже заложені міни. Було їх коло триста. Це було рідке видовище. Наче на полі бою. Пні дерев і грудки землі підлітали вгору на яких пятьсот сімдесять метрів...

Але хвилин через десять все було скінчене. Ще пять хвилин чекання, чи не вибухне яка спізнена, й — починається жвава робота по очищенню грунту, збирання корчів, засипання ям і т. д.

В Ліколя і Варкатуро роботи провадить, як я вище згадав, Національна Орґанізація бувших Вояків. Вона отримує від уряду чи скуповує у приватних осіб землі, непридатні для життя і культури і, вкладаючи в них величезну працю і гроші, переводить меліорацію. Після того, як меліорацію переведено, малярію знищено, і земля починає давати добрі жнива, її поділяють на дрібні уділи по два-три гектари кожний і продають селянам, але не тим, котрі вже мають землю, лише так званим „браччантам" (брач від „браччо", що значить — рука"), або по нашому — наймитам, що землі не мають. „Треба повернути народ до землі, — сказав Мусоліні ще в 1926 році, — хочби на це треба було витратити міліярди грошей і пів століття часу..."

Але спитають мене: дех наймити візьмуть грошей на закупно землі?

Це саме питання я поставив нашому провідникови, інспекторови Синдикатів Хліборобства, п. Буці-Карочі.

— Наймити, відповів він, не потребують грошей. Їм досить мати добру волю, і вміння працювати. Ми їм даємо землю, хліборобські прилади й насіння, а вони нам платять частиною свого збору. Щодо розміру цеї платні, то контракти ріжняться в залежности від якости ґрунту, — але в усякому разі вони складаються так, щоби за десяток років наймит зробився повним власником свого уділу.

— Отже, — зауважив я, — у вас відбувається процес, цілком протилежний тому, що ми його бачимо у большевиків: там поволі нищиться всяка індивідуальна власність, нищиться всяке індивідуальне господарство, й робиться все можливе для витворення власности колєктивної. А ви починаєте колєктивною роботою (бо змеліоровані землі, що знаходяться під зарядом орґанізацій бувших вояків, являються зпочатку великими колєктивами, де і земля і знаряди роботи належать дирекції колєктиву), і кінчаєте витворенням індивідуальної власности.

— Маєте рацію. Ми знаємо, що колєктивна робота йде добре від перших часів, тому, що кожний з робітників, працюючи в колєктиві, вірить, що згодом стане на власні ноги. Ця віра додає йому охоти. Він починає любити цю землю. І нашим першим завданням є власне повернути до землі тих, що від неї відірвалися...

— І багато „наймитів" чи взагалі сільського пролєтаріяту пощастило вам в цей спосіб знову повернути до землі?

— За рік від жовтня 1931 до жовтня 1932 р. на роботах меліорації було занятих 53,280 робітників, що таким чином були вратовані від мізерії безробіття, крім того за цей час було посаджено на вже мельоровану землю 516 родин, що складаються з 4,644 членів. І саме цими днями відбувається осядження в колишніх понтійських болотах села Літорії, де вибудовано хади для інших 500 родин, себто приблизно на 5,000 людей. Це не так ще багато, алеж ми — ще в самому початку діяльности...

Окрім Ліколи і Варкатура коло Неаполю, ми відвідали ще меліоративні роботи коло Розарно і св. Евфемії в Калябрії.

Проблєма оздоровлення й міліорації ґрунту в Італії є досить стара. Досить сказати, що вона вставала — що торкається до понтійських болот, занадто близьких і небезпечних для Риму, — ще в часах давньої Римської Імперії. Ріжні спроби меліорації відбувалися в північній Італії на протязі цілого XIX століття, — але вони мали лише тимчасовий успіх: через деякий час меліорована земля поверталася знову мало не в первісний стан, бо не було кому підтримувати переведених робіт. Заслугою фашистівського уряду є, що, крім самої меліорації, крім самого оздоровлення землі, він не залишає її на призволяще долі і великих землевласників, які тою землею не цікавляться, — але ставить коло неї вартівничим малого власника, для якого кожний малий шматок його землі. є йому знайомий і дорогий.

Евген Онацький.

ЛЕТНИЧИЙ ПАМЯТНИК

Дня 19. листопада цього року відслонено в Кил Девил Гилз, в Норт Каролайні, памятник Орвилови й Вилберови Райтам, котрі перші злетіли при помочі мотора на воздух у машині, тяжчій від воздуха, кладучи цим остаточну ґрунтовну основу під розвій летництва.

Памятник стоїть не на людному сквері, не в великому місті, де приходять тисячні маси народа, ні навіть в прегарному парку, де тисячі людей можуть його оглядати підчас проходу. Поставлено його далеко від людних місцевостей, якраз там, де славні браття колись піднялися в перше на воздухи.

Памятник браттям Райтам є памятником людській винахідливости. Він величає розвязку трудного питання, яке займало уми великих людей з давніх давен. Ще передісторичний чоловік, бачучи, як орел та чайка свобідно бушує в воздусі, забагав і собі літати. Свідчать про це ріжні казки про літання, які перейшли до нас від первісної людини. В цих казках первісна людина висказала й своє бажання літати птицею й своє почуття нездібности бути птицею.

З розвоєм науки вчені підняли цю фантазію й багато вчених ломало собі над тим голову. Леонардо да Вінчі, один з найбільших артистів і мислителів світа, робив про це рахункові обчислення. Та всі ці рахунки не підняли людини на воздухи. Здавалося, що питання не може бути розвязане. Браття Райти розвязали його практично.

Переводили вони свої проби на пустарі на Кил Девил Гилз, де нині виставлено їм памятник. Більшої оселі там не було. Одинокими свідками проб були околичні рибаки. Та ці рибаки далися добре в знаки браттям Райтам. Сама думка про літання в воздусі видавалася рибакам пустою фантазією, малощо не божевіллям. Цеж було зовсім неможливим. Це просто визов Божому Провидінню, яке дозволило людині ходити по суші, а не буяти в воздусі. Про братів Райтів говорено з посмішкою: це ті легкодухи, що „літають". Скільки разів браття зробили невдалу спробу зі своєю машиною, піднимався сміх рибаків. З братів кпили, сміялися. Коли переходили від них до інших справ, оповідачі махали безнадійно руками, або пальцем робили коло на чолі, мовляв: „Чого мжна сподіватися від людини, в котрої не всі дома?"

Аж одного дня, — це було 17. грудня 1903 року, один рибак збіг з горба до рибацької оселі, викрикуючи: „Вони доконали свого! Вони доконали свого! Най мене чорт бере, як вони не літають!" І світ незадовго побачив триумф братів Райтів: вони стали демонструвати іншим, що це можливо піднятися на воздух на машині, тяжчій від воздуха.

Не минуло багато часу, а з основ, положених браттями Райтами, розвинулося справдішне летництво, яке нині возить людей і товари. В 12 літ опісля люди вже воювали з літаків. В 16 літ опісля літак перелетів Атлянтик, перелетів майже за добу. Нині літак є суттєвою частиною людського поступу. Тому браттям Райтам слушно належиться памятник. Це не тільки памятник розвязці тяжкого наукового й практичного питання, але памятник побіди людської думки й витревалости над людським упередженням, забобоном і злобою.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, подає до відома місцевим і позамісцевим членам, що слідуючий мітінґ відбудеться 27 листопада, зараз по Сл. Божій, в гали парохіяльній, при Оклей і Райс ул. Просимо всіх членів прибути. Буде голосування в справі виміни грамот на нові роди обезпечення, будемо роздавати табельки з поясненням. Коли вам, члени, ходить о добру забезпеку своїх родин, то прийдіть і переголосуйте так добру справу. Довгуючі члени нехай вирівнають свої залеглости; рік кінчиться, то щоб довгів не переносити. — Микола Гуль, предс.; Мих. Турко, кас.; Іван Дацьків, секр.

КАНТОН, О. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 115, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться 27 листопада, в годині 1-ій пополудни, в домі Предсідателя. Буде справа реформи, тому проситься всіх членів прибути і виміняти свої грамоти на нові. — А. Бандровський, предс.; Іґн. Скубяк, кас.; К. Дрозда, секр.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. пп. Секретарів відділів У. Н. Союза, що виспілка календарів на 1933 рік для членів У. Н. Союза вже розпочалася і що вже вислано календарі на адреси пп. Секретарів для слідуючих відділів:

Вислано почтою дня 21. листопада: Від. 207, 208, 209, 210, 211, 213, 214, 215, 217 (2 п.), 219, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 261, 262, 263, 265, 266, 267, 268, 269, 271, 272, 273, 274, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285.

Вислано експресом 21. листопада: Від. 218 (2 п.), 220 (2 п.), 221 (4 п.), 230 (2 п.), 243, 259 (2 п.), 276 (3 п.).

Котрий би зі згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня висилання календарів, нехай сейчас повідомить Адміністрацію „Свободи".

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

І. Б., Сейнт Франсіс, Мо. — Такі подяки лікарям за лічення належать до платних оголошень.

Д-р Г. Г. Скегар (Шікаго).

ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД ДЕНТИСТИКИ

(2)

Fauchard почав пльомбувати зуби „золотим листком", але не мав успіху, тому почав вживати бляхи.

В 1812 році Marcus Bull почав виробляти спеціяльне золото для дентистів, однак аж в 1855 році Arthur з Baltimore удосконалив мягке золото для пльомб.

В девятнацятім столїттю дентистична техніка почала надобре розвиватися. Лагодження зубів стало дуже модним, і ціла Америка більше про ніщо не говорила як про „пофіксовані зуби". Вживано тепер ріжними техніками ріжних матеріялів, а то: бляхи, срібла, золота, плятини, а навіть міди.

Як повстали срібні пльомби.

Я хочу застановитися над срібними пльомбами тому, що вони знані в цілім світі. Історія цих пльомб є така велика, як велике добро людству ці пльомби зробили. І так: в 1805 році, Mr. Pepy в Лондоні почав перший вживати срібної мішанини, однак це не йшло, бо треба було наперед розтопити срібло. За ним прийшов французький хемік Regnart та почав додавати 1/10 ваги живого срібла (ртути). В 1837 році J. L. Murphy з Лондону написав розвідку та подав свою комбінацію на срібні пльомби. В 1833 році брати Crawcour приїхали до Ню Йорку та почали пльомбувати людям зуби, а срібні пльомби назвали Royal Mineral Succedanaum. Показалося одначе, що це були шарлятани першої якости, котрі лише гроші збивали, а роботи доброї не робили. В 1855 році Townsend придумав нову формулу пльомбів і подав, що до амальґами треба додавати 4 части срібла, а 5 частей бляхи. До того часу срібло брано зі старих еспанських монет. Аж в 1995 році G. V. Black, по 20 роках розслідів, подав свою формулу срібної амальґами, котру задержано до нинішнього дня. Тепер маємо в Америці яких 20 ріжних фірм, що виробляють срібну амальґаму і всі ці фірми додають свої додаткові метали до апробованої формули д-ра Блека.

Я міг би ввійти ще в хемічні властивости амальґами, але що ця розвідка є писана в „приступній мові" для пересічного читача, тому боюся, що неприготований читач не зрозуміє як слід моїх виводів.

Додам, що крім срібних та золотих пльомб вживано ріжних мінеральних комбінацій. Декотрі з них задержалися по сьогоднішний день, а синтетична порцеляна відіграла і відграє дуже важну ролю як пльомби для передніх зубів. В останніх десятьох роках слідний величезний поступ на тім полі, та він ще далеко не завершений.

Нова ера дентистики.

Нова ера дентистики настала тоді, коли Dr. G. V. Black написав дві епохальні праці: 1) Operative Dentistry (як лагодити зіпсуті зуби); і 2) Dental Anatomy (з чого складається зуб). Ці дві книжки знайшли місце по всіх університетах по цілім світі. Пізніше той самий автор написав ще одну працю: Dental Pathology (устні зарази-хороби), а в р. 1871 винайшов машину до верчення зубів. Самий д-р Блек дав дентистиці більше як всі інші дентисти разом! Але коли говорю про винахід і поправку машинки до верчення, то мушу ще згадати Merry і Morrison, які також працювали над уліпшенням цеї машинки.

Додатковими атрибутами розвою модерної дентистики були помічні чинники такі як: 1) Інєкції на знечулення болю, які винайшов Rynd з Ірляндії в 1845 розі; 2) Dr. Robert Arthur доказав, що зуби можна пльомбувати чистим золотом (24 к. листком); 3) Доктори Horace Wells і W. T. G. Morton з Hartford, Conn., в 1844 році винайшли етер, а в 1846 році перевели першу дійсну операцію без болю; 4) Simpson з Edinburgh винайшов хльороформ в 1847 році; 5) в 1905 році Einhorn винайшов знечулюючий середник Novocaine, яке вкоротці завоювало цілий світ; 6) в році 1895 Roentgen винайшов незнані проміні (X-Rays), при помочи яких фотографуємо зуби і кість.

Всі вище наведені історичні дати не вичерпують, річ ясна, всього, однак з кождої з них можнаб написати обемисту історію, яка була би для себе цілістю.

Коли вже виглядало, що на світ народилася дентистика зі своїми прикметами, то тодішний науковий світ не знав, що з нею зробити, — чи валичислити її до осібного фаху, чи зробити з неї посестру медицини. А кудись приділити треба було, бо з кождим роком набирала вона більшої ваги! Отож знайшлися шість людей в Злучених Державах Америки, в місті Балтімор, котрі, передбачаючи велику будучність для дентистики — заснували в 1839 р. першу дентистичну школу на світі під назвою: **Baltimore College of Dental Surgery.** Першим інструкторрм вибрано H. H. Hayden-а, а в 1841 році укінчили два студенти „цілий дентистичний курс" дістаючи докторат: **Doctor of Dental Surgery.** Цей докторат лишився по нинішний день незмінним, і тому всі дентисти пишуть свій титул в скороченню D. D. S. А щоби надати цьому докторатови ще більшої поваги, то стейтовий університет — University of Maryland — прилучив цю школу до своєї інституції, і відтепер ця школа вже мала назву: **Baltimore College of Dental Surgery, Dental School, University of Maryland.**

(Конець буде

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКА ОПЕРА В АМЕРИЦІ.

Хто з нас не знає того, скільки зробив в Америці Національний Хор Кошиця для спопуляризування українського імени? Подібне можна сказати і про танкові виступи Авраменка, а зокрема про цілий ряд українських музиків і композиторів, що стараються видвигнути на американській землі українську музичну культуру.

Під тим оглядом ми йдемо тільки слідом Росіян чи Поляків, з якими ознакомився американський світ на так через політику як через музику і спів. Падеревський промостив шлях Польщі в Америці.

Досі ми виставляли перед американською публикою тільки скарби нашої народної творчости, народні пісні, народні танки. А тепер треба намагатися вивести на ширший світ інші скарби. З нашими народними оперетами важко мати більший успіх на американській сцені. Дотого ми не могли ними зацікавити американську публику і задоволити американських критиків, бо їх виставляли ми в примітивних обстановках, звичайно при участи аматорів, в малих і душних галях, без відповідної сценерії і балету.

Та знайшлися тепер одиниці, котрі відважилися взятись за трудне діло. Рішили виставляти українські опери на американських сценах, з великою оркестрою під дириґентурою досвідного оперового дириґента, з гарними кулісами і з фаховими, оперовими силами.

Вже зроблено навіть малу пробу, яка показала, що є можливе взятися за таке діло. Оно виставлено перед кількома місяцями в Филаделфії комедію-оперу „Запорожець за Дунаєм". Ініціятором і керманичем цього підприємства був п. Дмитро Чутро, балетний артист американських театрів, та американська оперова співачка, панна Олена Бусінгер, яка зацікавилась уже віддавна українським мистецтвом. Вона Американка, але навчилася читати по Українськи, а вже навіть дещо і розуміє по українськи, і співала ролю Оксани чистою українською мовою. Оркестра складалася з 35 музикантів, а дириґував нею італійський дириґент Сабатіні, котрий поширив оркестровку опери на 25 ріжних інструментів. Американська публика полюбила цю виставу і горячо оплескувала п. Швеця в ролі Карася і панну Бусінгер у ролі Оксани.

По тій удалій спробі п. Чутро береться виставляти інші українські опери в Филаделфії, Ню Йорку, Бостоні й Шікаго.

На дириґента до тих вистав запрошено п. Павла Углицького, бувшого професора оркестральної композиції в Імператорській Консерваторії в Петербурзі, Українця з Харківщини, котрий уже тут в Америці скомпонував два акти опери „Вій" та велику симфонію на 100 інструментів під назвою „Україна".
100 інструментів під назвою „Україна".

Зі співаків запрошено вже до участи відомого баритона, Українця, Миколу Карлаша.

Підприємство це приняло назву "Ukrainian Art Theatre".

Саме тепер ведеться підготовка до вистави великої історичної опери „Мазепа", написаної славним композитором Петром Чайковським, котрого цілком неслушно звикли зачисляти до Росіян. Чайковський, як і славний композитор Бортнянський та інші, що їх зачисляють до Росіян, були Українцями. Чайковський був родом з Чернигівщини. Його музика оперта на українських мотивах, а особливо видно це в його симфоніях (1, 2 і 4), в шумках, думках, козачках, а далі і в його операх. Саме опера „Мазепа" ціла переповнена українськими мотивами. Так і чути з неї дух українських мельодій.

Лібретто опери, написане російською мовою, вже є цілком перероблене. Героїчна постать Мазепи вийде так, як цього вимагає історична правда. В такий самий спосіб вийдуть на яв самостійницькі українські змагання, що жевріли в серцю Мазепи, його двір, козаки, сердюки, все те буде пересуватися перед глядачем при супроводі чудової музики Чайковського.

"Ukrainian Art Theatre" думає, що вистава цеї опери є дуже добрим способом культурної популяризації державницьких і соборницьких змагань українського народу. І з того боку треба надіятися, що таку виставу українське громадянство в Америці приїме з великою радістю й одушевленням.

Коли це вдасться, то тесаме підприємство возьметься за підготовку вистав інших українських опер, як „Катерини" Аркаса; „Тараса Бульби" Лисенка; „Роксоляни" Січинського; „Купала", Вахнянина й інших. Всі вони писані на малі оркестри і їх треба переоркеструвати на модерні многоінструментальні оркестри. А це вимагає витрати великих коштів. Але є надія, що все переборется. І ми виступимо перед американською публикою з дійсною українською оперою. Це буде великий здобуток. Коби тільки скорше того діждатися.

Любитель Української Опери.

ЗАБУТА СТРІЛЕЦЬКА МОГИЛА.

Чах, чах, — гробар йде по [свому,
Копати могилу вмерлому.
Попи й дяки вже співають,
Хреста ставлять, величають.

Ставлять згадку золоту,
Бо вмер за правду святу.
Йому память з роду в род,
Бо цього бажає народ.

„А хто оттут спочива?"
Пита дідусь гробаря.
Це жовнір, Стрілець,
Не простий мерлець.

Не має тут нікого,
Ні мами, ні брата свого.
Ніхто не зложить вінка,
Бо тут чужина гірка.

Та прийде цей час,
Що Україна збере всіх вас,
Пригорне до свого лона
Та помяне після свого закона.

Збудує вам мавзолей,
І поставить напис цей:
„Це місце святая святих,
Для Українців живих,

„Де грядучі покоління
Будуть гартувать сумління,
Як вмирати за свій край
За його мову, за звичай".

В. Гасій.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Враження з Листопадового Свята.

Здавалосяб, що популярність роковин проголошення Західньо-Української Держави повинна рости серед нашої еміґрації з кождим роком та обнимати чимраз то ширші круги нашого громадянства тут в Америці. Здавалосяб, що 30,000 українського населення в Ню Йорку мало вже доволі часу пізнати величезну вагу Листопадового Свята і таким чином — без ніякої спеціяльної аґітації — взяти чисельну участь в обході того памяткового дня в історії нашого народа.

На жаль, так воно не є. Обхід, що відбувся в неділю, дня 6 листопада в Ню Йорку, не випав навіть так, як попередніми роками, хоч Ню Йорк величається тим, що є осередком українського національного руху в Америці. Не знати властиво, чому приписати значні пустки в обидвох церквах на панахиді за тих, що поклали свої голови в боях за кращу долю і честь свого народа. Можна ставитися до обидвох парохій чи церков, як кому завгодно. Однак потрудитися на жалібне вшанування національних героїв повинно чейже бути обовязком кождої одиниці, без огляду на її партійну приналежність. Сеж річ, про котру не потрібно довго розписуватися.

Приходиться якнайострійше напятнувати отсю байдужність нашого громадянства, — байдужність, котрої не можна нічим оправдати: ані скрутними часами, ані партійними анімозіями. Насувається мимохіть питання, для кого саме влаштовується обхід Листопадового Свята? Чи тільки для тих товариств та одиниць, що несуть увесь тягар у відсвяткованню національного памяткового дня? Чи може для горстки пластунів, котрі, хоч вродилися на еміґрації, зрозуміли і сповнили свій абсолютний обовязок та застидали своєю патріотичною дисципліною старше, покоління, що повинно давати їй примір? Сумно виглядають відносини серед того народа, коли священик на проповіди мусить аж просити своїх вірних прийти на патріотичний концерт, що треба аж великої аґітації за те, що в інших народів є цілком самозрозуміле! Там в старому краю народ цілими тисячами сходиться з далеких сторін на святкування ювилею гетьмана Мазепи, або на Січові Свята. А наш вигідний брат у Ню Йорку відноситься до національних справ так, неначеб тим робив комусь якусь ласку — там власне, де річ про абсолютний національний обовязок! І не дивуватися так дуже напівсвідомленим масам еміґрації, коли видніщі одиниці нашого громадянства пописуються легковаженням всенародних маніфестацій, передівсім ті, які звичайно монополізують провід у народі та які при кождій нагоді вимагають від громадянства того, чого вони самі не сповняють.

З огляду на теперішній стан української справи можна було вижидати, що на листопадовім концерті наше громадянство не зміститься в галі Народного Дому. Замісць того, кілька рядів лавок світили пусткою... І навіть підчас самого концерту не видко було святочного настрою і дисципліни. Наші люди не думають навчитися порядку в своїй галі на національних святах чи концертах взагалі. Малося враження, що деякі люди прийшли собі на якийсь базар, де можна нехтувати всякими правилами примітивного порядку і непотрібним снованням перед сценою перешкаджати іншим. Цей безпримірний нетакт нашої концертової публики стався вже язвою, котру треба викорінити. На патріотичних маніфестаціях не маємо вже до діла з нашими ворогами, а з гарними прикметами нашої національної вдачі, котрими ледви чи заімпонуємо чужим народам, але цілком певно собі не поможем!

А. Микитяк.

СВОЇХ НЕ ЛЮБИЛА.

Була собі дівчинонька
Козацького роду,
Та не знала, кого взяти
Собі на вподобу.
Вибирала все багато,
Своїх не любила,
За чужими то що ночи
До пізна гонила.
На нещастя і на лихо
Знайшла Ляха, Казя.
Подружились — жиють собі
Не гірше від князя.
Ляшок тобі, хоч не свій,
Та всеж таки батько:
На утіху Бог післав
Маленьке дитятко.
Росте собі дитиня
І гадки не має:
Чиє воно, яке з роду,
Воно ще не знає.
Як виросло вже велике,
В стшельці записалось;
Полишило свою хату,
Мами відцуралось.
І Казьови щось недобре
В голові повстало;
Забрав лахи у торбину
Й чмихнув у Варшаву.
Лишилася сама мати,
Плаче і ридає:
Синок її в рогатівці
Братів розпинає.

Микола Семотюк.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку головному урядови У. Н. Союза за уділення мені запомоги в сумі $50, котрі стали мені і моїй родині великою помічю у моїй слабости і в такім тяжкім часі. Таксамо урядникам відділу 36 У. Н. Союза щиро дякую, що не забувають за мене в такім прикрім положенню, а також усім сестрам, що до мене завжди приходять відвідати. Прошу всі українські жінки, щоби вписувалися громадно до У. Н. Союза.

Катерина Луцишин,
Рачестер, Н. Й.

Анрі Діверноа.

НІЧНА ПРИГОДА

На лаві обвинувачених засів чоловік неозначених літ у чорному сурдуті та з тієї нагоди в білій краватці, сині окуляри засунув на чоло та час від часу перелистовує в паперах.

Президент: „Обвинувачений, встаньте.

Бастонь (встає): Так, пане президенте.

През.: Відповідайте на мої питання.

Бастонь: Так, пане президенте.

През.: А передовсім не перешкаджайте мені.

Бастонь: Ні, пане президенте.

През.: Вже знову... Називаєтеся Бастонь?

Бастонь: Так, пане президенте. Іван Ісидор Варнава Бастонь (кладе руку на серці та рецитує патетично): Коли горожанин стане перед справедливістю своєї батьківщини, а не має обовязку все...

През.: Про це з вас увагалі не питав! Чи ви аптикар?

Бастонь: Так, пане президенте. Іван Ісидор (знову рецитує): Коли горожанин стане перед...

През.: Алеж будьте тихо! Про це я вас не питаю! Чи ви мешкаєте при вулиці Монмартр?

Бастонь: Так, пане президенте, при вулиці Монмартр ч. 355, аптика „Під Зеленим Стрибунцем" (далі рецитує) справедливістю своєї батьківщини, а не має обовязку все...

През.: Досить, досить! Обвинувачення закидає вам, що ви ніччю з 4 на 5 червня напали на обвинувача Руселя в спосіб, що загрожував його життю та здоровлю. Що можете сказати на вашу оборону?

Бастонь: Це, пане президенте (рецитує): Коли горожанин стане перед справедливістю своєї батьківщини, а не має обовязку все ці, навіть свої найтайніщі думки виявити та дати заглянути судови на дно своєї душі...

През.: Що це значить? Чи хочете нарешті відповісти на мої запити, чи ні?

Бастонь: Таж я на них відповідаю, пане президенте, повідаю, пане президенте (дальше рецитує): Коли горожанин стане перед справедливістю своєї батьківщини... заглянути судови на дно своєї душі. Любов правди...

През.: Тепер уже справді маю цього доволі. Відложіть ці папери й відповідайте!

Бастонь: Таж — я на них відповідаю, пане президенте. Цеж моя оборона. Я не маю великого бесідницького таланту (далі рецитує): Коли горожанин стане перед...

През.: Досить! досить! Сідайте! Насамперед вислухаємо службовця, який був присутній при всьому (до полісмена, який підійшов до стола свідків): Як називаєтеся?

Полісмен: Арсен Наполеон Мюфар, пане президенте.

През.: Говоріть, що знаєте!

Полісмен: Ніччю з 4 на 5 червня мав я службу на вулиці Монмартр, коли нараз почув я крик, що доходив із крамниці обвинуваченого. Я прибіг там, вбіг до крамниці та ствердив отсе: обвинувач лежав на землі серед побитої скляної посудини, що найправдоподібніше служила до переховування пявок. Здогадуюся про це з того, що поміж побитим склом лазило багато пявок. Обвинувачений лежав на обвинуваченні та молотив його з усіх сил. Я їх обох розділив і списав протокол.

През.: Це все, що ви знаєте?

Полісмен: Так, пане президенте.

Бастонь (устав та читає): Коли горожанин стане перед справедливістю своєї батьківщини...

През.: Ви нудний, пане Бастонь. Сядьте собі.

Бастонь: Алеж, пане президенте...

През.: Доволі! (до судового возьного): Приличте обвинувача!

Русель (вбігає у кімнату): Я тут, пане президенте, тут. Однаже я не обвинувач. Таж я цю історію вже давно забув і на того цирульника вже давно не гніваюся. Він потовк мені фаціяту, а я йому зате потовк пявки, отже ми вирівняли собі.

През: Говоріть, що вам пригодилося, одначе висловлюйтеся трохи менше драстично.

Русель: Як... Ах, так! Прошу простити. Це не сталося нарочно, пане президенте. Я часом навіть не знаю, що говорю. Отже до речі. Нічю з 4 на 5 червня, знаєте, я порядно випив з товаришами в гостинниці „Під Золотим Слоном".

През.: Що це ви знову так висловлюєтеся?

Русель: Перепрошую, пане президенте. Я хотів сказати; я прополоскав собі горло, коли волієте такий вислів, був трохи підхмелений. Ба, можна сказати, я таки добре дав собі духа, пане президенте. Отже я йшов від „Золотого Слона" до торговлі галі, де жию. Бо щоби пан президент знали, я носильник і певно вже нераз таке трапилося, що я ніс збіже, яке пізніше мало честь бути зїджене вами та вашою поважаною родиною в формі хліба.

През.: До речі! До речі!

Русель: Таж я саме біля неї... Так іду я собі веселенько вулицею Монмартр, коли нараз зібрала мене охота закурити собі. Встромлюю собі циґаро в рот, сягаю в кишеню за сірниками. До сто чортів! Нема сірників... Ну, як ні, то ні — повідаю собі, й іду дальше. Та чим дальше йду, тим більше хочеться курити. Хвилиночку вже думав я вилізти на ліхтарню і там закурити циґаро, коли нараз бачу напис: „Під Золотою Блощицею".

Бастонь (перериває йому): Синицею! синицею!

Русель: Ах Боже, синиця чи блощиця, цеж усе одно. За таке ви, направду не потребуєте перебивати мені... Отже „Під Золотою Синицею", а дальше над дверима напис: „Нічний дзвінок". Славно! скрикнув я потихенько. Я врятувався! Отже збуджу золоту блощицю (сміх на налі). З чого тут сміятися? Навіщо хтось має нічний дзвінок, коли не хоче, щоб його будили? Я натиснув ґудзик. Пан відчинив віконце в рулеті та спитався, чого я хочу? Кажу йому, що справа дуже нагла, щоби зараз же відчинив. Він і не дався довго просити та відчинив мені. „Де маєте рецепту?" — питається мене. „Рецепту"? — повідаю, „рецепти не маю. Одначе маю циґаро, а не маю вогню і його я хотів би вас просити. І йду до нього, хочу собі циґаро закурити до його світла... та тут, пане президенте, як не заїде він мені...

През.: Заїде?

Русель: А так, скажу, що мені трохи вимасував лице та воно варта було того.

През.: Тим хочете сказати, що обвинучений вас бив по лиці, правда?

Русель: Та так, пане президенте. І вірте мені, що молотив, аж лоскіт ішов. Я витягнувся як довгий та широкий і при цьому розбив посуду з пявками. Той пан кинувся на мене та не переривав тієї курації. Словом, я вийшов на цьому страшно, пане президенте. Пявки помаширували мені до штанів і взялися переводити свою кровожадну роботу на моїх литках, а пан цирульник молотив мене, начеб йому заплатили за це, та при цьому кричав: „А ти лайдачино, ти драбуго!" Та вкінці прийшов поліцай, а решту то ви вже знаєте, пане президенте. Одначе я на того аптикаря зовсім не гніваюся. Прощаю йому від щирого серця та прошу світлого суду бути вибачливим для нього.

През.: Обвинувачений, ви чули, що сказав обвинувач. Що скажете на це?

Бастонь: Нічого, пане президенте. Це все зовсім згоджується, та коли горожанин стане перед справедливістю своєї батьківщини, а не має...

През.: Уже добре, добре.

Трибунал відходить на нараду.

Бастоня засудили на 50 франків кари. Він дякує з низьким поклоном за цю низьку кару та виходить зі суду, причепившись Руселя, якому виголошує свою оборонну промову.

— Направду, мушу признати, — каже пані Ірина до знайомої після розводу — що мій чоловік дуже педант. Поділив увесь наш маєток на дві часті, навіть спільну фотографію перетяв на дві половини!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЙОНКЕРС, Н. Й.

Листопадове Свято.

Йонкерська українська громада відсвяткувала память Листопадових днів у неділю, дня 13. листопада. Рано відправлено в українській грекокат. церкві панахиди за полеглих героїв в годині 9, а другу в годині 11.30. Панахиди відправлено біля стрілецької могили, яку приготовила Громада. При панахиді асистували члени Товариства „Подільська Січ", від. 8 У. Н. Союза. Обидві панахиди відправив о. Гривнак. А спів хор Товариства „Боян", під управою учителя М. Фатюка. Переведено теж збірку на Рідний Край.

Пополудні відбувся у церковній галі святочний концерт, в якім взяли участь обидва хори. В музично-вокальну програму ввійшли твори Лисенка, Нижанковського, Гайворонського, Давидовського й інших. Хори були дуже добре вишколені, тому співи випали дуже гарно. Відома наша співачка, панна Семчич, відспівала, як завжди, свої соля з повним успіхом. Також приємно було слухати дуету, виконаного паннами А. Семчич і М. Серафим. На пяні відограла вміло сольо панна А. Зеньчак, учениця панна Я. Сполітакевичівної.

Були дві промови. Святочну промову по українськи виголосив о. В. Гривнак, вказуючи на велич і значіння Листопадових Днів. По англійськи до молоді говорив про українські змагання до здобуття української самостійної держави п. Володидмир Сполітакевич, син місцевого пароха.

Акомпаніямент спочивав у руках учительки музики, панни Ярослави Сполітакевич, Вступ на концерт був вільний. Галя була битком набита. При кінці концерту забрав слово гром. В. Мандзій і попросив присутних зложити жертви на додпомогу визвольним змаганням рідного краю.

Жертвували: о. В. Гривнак $2; по $1: о. Сполітакевич, М. Фатюк, І. Малярчик, І. Дучинський, Г. Сакала, К. Чолій, В. Мандзій, М. Лабяк, К. Вдовин, Е. Бонга, П. Сіканець, Ст. Серединський, Т. Кохань; а дрібними зібрано $45.30. Разом зібрано $60.30. — Розходу було $3, тому вислано до краю через „Обєднданння" $57.30.

Учасник.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

АСТОРІЯ, Л. АЙ., Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Дня 30. жовтня ц. р. стараннями членкиць „Української Жіночої Громади" влаштовано під ч. 227 Френклин Стріт, себто в домівці відомого тут між нами нашого гром. Бурдиги, забаву, звану „Галовен Парті": На забаву зібралося кілька жінок членкиць Громади та їх чоловіків.

По смачній вечері, що була зладжена жінками, розпочалися між присутними гостями розмови на ріжні біжучі теми. Говорили ми, що в часі загальної депресії, злиднів і безробіття наші асторійські громадянки й громадяни не забувають і про свій Рідний Край та за його боротьбу з окупантами.

По коротенькій, але палкій промові до присутних гром. Бурдиги, як хазяїна дому, присутні зложили добровільні грошеві датки з виразним застереженням, щоб зібрані гроші негайно вислати на призначену ціль через Обєднаня.

Грошеві датки зложили слідуючі громадянки й громадяни: Д. Бурдиґа $2; по $1: Анна Бурдиґа, М. Бєля, К. Перій, М. Михлів, В. Періх, Н. Грибінчук, Г. Криховець, Н. Табака, А. Підгірна, І. Підгірний, К. Мартин, М. Чайка, А. Періх, А. Василик, М. Сидор, М. Климишин, М. Пукіш, К. Гуменчук, М. Якимишин; по 50 ц.: М. Старановська, Емілія Бобель. Разом $22.

Сповняючи волю Асторійської Жіночої Громади членкиць, а іменно пані К. Перій, як предсідательки, пані А. Бурдиґової, як касієрки і пані М. Табакової, як секретарки згаданої Громади, подаю коротенький звіт до нашої часописи „Свобода", в тім переконанню, що старанням нашого жіноцтва подібні вечірки в нашій громаді будуть відбуватися частіше.

Михайло Беля.

С. М.

ХЛОПЯЧИЙ СПОМИН.

Давно би забув я
Вас літа давні,
Хлопячі буйні,
Давно би пропали
Вже спомини всі
Про радісні дні.
Та, як де побачу
Веселе й живе
Маленьке хлопя,
Мені так здається,
Що образ це мій,
Що це самий я...
Як вчую хлопячий
Ніжний голосок,
Дзвінкий, як дзвінок,
Мені привиджаєсь
Мій рідний садок
Й хлопяток гурток;
Мені причуваєсь
Весела їх гра
І пісня гучна:
Тоді сам стаю знов
Неначе дитя
І лину туда...
Тоді відкидаю буденну журбу
І всю скорботу,
І мов молодію тоді я отак,

Неначе юнак,
І в давніх забавах,
В безжурнім життю,
В хлопячім буттю
Я топлю всі втоми,
Знаходжу підйоми
На працю важку.

***

Давно би в утомі,
У знехотті млі,
У нудній дні
Один, в чужім краю,
В безрадним одчаю
Я-б впав до землі;
Та спомин єдиний
Про літа давні
Хлопячі, буйні
Все юність збуджає,
До праці скріпляє
Все сили мої.

Родина вибирається на вакації. Синок каже: Тату, вісідаймо до останнього вагону.

— Ні, сину, останній вагон найнебезпечніший з усіх вагонів!

— То чому того вагона не відчіплять зовсім від поїзду? — дивується синок.

ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ МІНІСТЕР ПРО КОНФЛІКТ НА ЗАКАРПАТТІ.

Чеський часопис „Народні освобозені" помістив інтервю свого співробітника з міністром освіти, д-ром Дерером. На запит, чому міністерство не затверджує шкільних підручників, які видало „Учительське Товариство" — (москвофільське), д-р Дерер заявив, що міністерство одобрює лише ці підручники, які приймe шкільна комісія. Вона розглядає їх під оглядом річевим, методичним і мовним. Що торкається мови, то про це питання рішають професори університету, члени згаданої комісії.

На Закарпатті, заявив міністер, є два мовні напрямки: один український, другий російський. Генеральний статут Закарпаття говорить, що мовою навчання в народних школах має бути місцева народня мова. Підручники, які видало „Учительське Товариство", не відповідають цій вимозі, що ствердив цілий ряд університетських професорів і фаховців.

На дальший запит, чи є правдою, що шкільна влада одобрює лише книжки, писані по українськи, д-р Дерер відповів: „Міністерство освіти не дозволило досі ні одного підручника, виданого в українській мові". Всякі поголоски про українізацію Закарпаття є безпідставні. Всеж таки є безсумнівним, що місцева народня мова не лише фактично, але теж по думці вчених є значно більше зближена до української, ніж до російської мови.

На заввагу кореспондента, що „російське" населення добачує в розпорядку міністерства заподіяну йому кривду, міністер відповів: Ті, які сьогодні говорять про „національний гнет", за Мадярщини були загорілими приклонниками мадяризації і цілковитого усунення народньої мови з шкіл Закарпаття.

Мати: Юрчику, чому не підеш бавитися з нянею?

Юрчик: Не можу, тепер тато бавиться з нянею.

НАЙДЕШЕВША КРАЇНА В ЕВРОПІ.

Найдешевша країна в теперішній Европі це република Андора. Утримання у першорядним готелі з кімнатою коштує 1 доляр денно; тютюн там упятеро дешевший як у Франції, бо там нема монополю; найкраще місце в кіні коштує півтретя цента. Кожний Андорець платить річно всього 30 центів податку. На жаль, Андора така мала, що не помістила би навіть делеґатів від усіх комітетів для безробітних в Европі.

Погроза.

Власник театру бліх у податковім уряді: Направду панове, як не зменшите мені доходового податку, то доведете мене до розпуки і я розпущу тут таки на місці ввесь мій персонал!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ЩЕ ЗГОЛОСИЛИСЬ до Контесту на Радіо Бали: З Пасейку Діточа Орхестра М. Тимкевича. М. Томас і його Галицька орхестра. Також возьмуть участь молоді Танцюристи з Михайлом Германом. Нагороди будуть роздані більше чим тром найліпшим, як було згори зазначено. Хто ще не має тікета, хай зараз купить. Сурма, 103 Аве А., Ню Йорк. 273

ТАРЗАН МОЖНОВЛАДЕЦЬ ДЖУНҐЛІВ. (10)

Толог уже святкував перемогу, як сталося щось несподіване. Він почув зпочатку сильний шум, а потім побачив себе під голим небом. Намет — ніби корова язиком злизала, так несподівано десь він зник. Толог обернувся назад і побачив перед собою величезну потвору — слона. Не встиг він отямитися, як опинився в хоботі слона й полетів, як тріска, геть угору. Тяжко впав Толог на віддалі в кущі, де стратив притомність.

Тантор оглядався довкола, не бачучи того, хто кликав його собі на допомогу. Та скоро він побачив на землі свого приятеля й пана, Тарзана. Не гаючи часу, він схопив Тарзана в свій хобот і підніс його з землі. Обережно положив собі його на лоба і подався, скільки сили, в джунглі. Свій дорогий тягар він ніс так, щоб не завдати йому болю. На своєму шляху Тантор геть нагнав переляканих вартових та інших Арабів.

Коли Тантор і Тарзан зникли в джунглях, у таборі шейка вчинилася тривога. Ніхто не міг зрозуміти, що сталося. Знайшли непритомного Толога й ледви привернули його до свідомости. Він також нічого не міг пояснити, а лише перелякано шепотів, що Тарзан знаходиться в спілці з нечистою силою. Це та нечиста сила звільнила Тарзана, а його, Тологa, підкинула так високо, що він думав, що вже переніс ся в рай Магомеда.

Шейк наказав негайно забратися звідси, поки ще не трапилося щось гірше. Всі Араби подалися геть від проклятого місця. А в той час Тантор був уже далеко в лісі з Тарзаном. Там він обережно положив Тарзана на мягку траву й приляг біля нього на сторожі. „Завтра ми подумаємо, як нам звільнитися від цих мотузків, а тепер треба відпочивати", сказав Тарзан, звертаючись до слона. Після того Тарзан спокійно заснув.